

ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Նոնա Խաչատրյան

Տնտեսագիտության թեկնածու, ԵՊՀ դոցենտ

Բանալի բառեր. մասնագիտական կրթական ծրագրեր, ուսումնառության
ծանրաբեռնվածություն, հանձնարարականների գնահատումներ

Ներածություն: Տարբեր համալսարաններ, ուսանողների գնահատման տարբեր սանդղակներ են կիրառում (20 կամ 100 բալանոց): Ավելին, գնահատման մոտեցումները նույնպես տարբեր են: Որոշ տեղերում գրնահատվում են միջանկյալ և ամփոփիչ քննությունների արդյունքները և կուտակային մոտեցմամբ որոշվում է առարկայի ամփոփիչ գնահատականը: Երբեմն ամփոփիչ գնահատման արդյունքներում հաշվի են առնվում ուսանողների հաճախումների, ակադեմիական ակտիվության աստիճանը: Ոչ վաղ անցյալում, հայաստանյան բուհերը ուսանողներին գնահատելիս սահմանափակվում էին ընդամենը եզրափակիչ բանավոր քննության արդյունքներով: Հետևաբար առաջանում են հարցադրումներ, թե ինչպե՞ս պետք է գնահատվեն ուսանողները, գնահատման ո՞ր մոտեցումներն են առավել հիմնավոր, կամ ընդհանրապես, արդյո՞ք անհրաժեշտ է գնահատել ուսանողին, թե՞ կարելի է բավարարվել միայն ստուգաբային մոտեցումներով: Ներկայումս, համալսարանները կանգնած են նման հարցադրումների արդյունավետ լուծումների մարտահրավերների առջև:

Ուսումնառության արդյունքների գնահատման անհրաժեշտության երկրնորանքը: Ներկայումս ուսումնառության արդյունքների գնահատման անհրաժեշտությունը համալսարաններում միանշանակ չի ընդունվում: Նույնիսկ, կարծիք է հայտնվում, որ ունակությունների հենքով կրթություն կազմակերպելիս պարտադիր չէ, որ համալսարաններում իրականացվի ուսանողների գնահատում՝ չափայնության սկզբունքով: Այս պարագայում, որպես գնահատման մոտեցում է ընդունվում ոչ թե ուսանողի գիտելիքների, կարողությունների կամ հմտությունների բալային չափումը, այլ նախանշված մասնագիտական ունակությունների նշանդրերի հաղթահարումը [Ճուղության, 2020, 150]: Հետևաբար, կրթության նպա-

տակադրումների ծանրության կենտրոնը բազմակողմանի զարգացած և հարուստ մասնագիտական գիտելիքներով շրջանավարտի պատրաստումից տեղափոխվում է մասնագիտական մրցունակ կարողություններով ու հմտություններով շրջանավարտի պատրաստման հարթություն, որի դեպքում կարևորվում է ծեռք բերումների արձանագրումը, և ոչ թե գնահատման ճանապարհով դրանց բալային չափումը: Սակայն, մյուս կողմից, մասնագետները պնդում են, որ համալսարաններում կիրառվող գնահատման համակարգը համարվում է կրթության կազմակերպման համակարգի կարևորագույն բաղադրիչ, քանի որ ուսումնառության արդյունքների գնահատումներով ուսանողներին տրամադրվում է կրթաթոշակ, բուհից-բուհ տեղափոխում, ակադեմիական մրցույթներում հաղթողների որոշում և այլն:¹ Ավելին, մասնագիտական գրականության մեջ նաև կարծիք է հայտնվում, որ պետք է գնահատվեն ոչ միայն ուսանողները, այլև դասախոսները և անգամ բուհերի համապատասխան ստորաբաժանումները [Вершагин, Ерунов, 2002, 15]: Մեր կարծիքով, ուսումնառության արդյունքների գնահատումը համալսարանում պարտադիր պայման չպետք է համարվի և չպետք է ընդունվի որպես կրթության կազմակերպման առաջնահերթություն: Սակայն, երբ ուսումնառության արդյունքները մեկնաբանվում են մրցութային կամ համեմատության դաշտում, ապա այս դեպքում անհրաժեշտություն կառաջանա կիրառելու արդյունքների չափելիություն, որը կարտահայտվի ուսանողին տրված գնահատականներով:

Ինչպես գնահատել ուսումնառության արդյունքները: Եթե սովորողի ուսումնառության ծանրաբեռնվածության չափելիության խնդիրը համալսարաններում լուծված է ակադեմիական կրեդիտներ կիրառելով, և անգամ այն ամրագրված է օրենքով, ապա նույնը չի կարելի պնդել ուսումնառության արդյունքների գնահատման չափայնության համար: Այսպես, «Օրենսդրությամբ սահմանվում է, որ

կրեդիտային (չափանիշային) համակարգը՝ ուսումնական գործընթացի կազմակերպման, ուսումնառության արդյունքների ակադեմիական կրեդիտների միջոցով չափման, հաշվառման և փոխանցման համակարգ է, որը ներառում է դասավանդումը, գործնական և անհատական պարապմունքները, խորհրդատվությունները, ռեֆերատների, այլ աշխատանք

¹ Все о системе академического рейтинга студентов, www.odin.mgimo.ru

քրնների պատրաստումը, քննությունների նախապատրաստումը, գնահատումը և այլն [Բարձրագույն և հետբուհական կրթության մասին ՀՀ օրենքը, հոդ. 16-18]: Կրեդիտների կուտակման և փոխանցման եվրոպական համակարգը ապահովում է ակադեմիական կրեդիտների համեմատելիությունը և փոխանցելիությունը, դյուրացնում է ուսանողների շարժունակությունը ընդհանուր եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքում: Միաժամանակ հարկ է նշել, որ ի տարբերություն ուսումնառության ծանրաբեռվածության չափման, ուսանողների գնահատման չափայնությունը ամբողջությամբ թողնված է բուհերի հայեցողությանը, և այդ առումով մինչ այժմ այն իր կենտրոնացված կարգավորումը չի ստանում: Նման իրավիճակում, համալսարաններում նկատվում է ուսումնառության արդյունքների ոչ միայն գնահատման բազմազանություն, այլև չափայնության տարբեր մեթոդների կիրառում: Անգամ դիտարկվում են դեպքեր, երբ գնահատման համակարգը կրում է շատ պարզունակ բնույթ և սահմանափակվում միջանկյալ կամ եզրափակիչ գնահատման արդյունքներով:

Հաշվի առնելով ստեղծված իրավիճակը, առաջարկում ենք ուսումնառության գնահատման այնպիսի մոտեցում, որը համակցում է ակադեմիական կրեդիտների կուտակման գործըթացը և ուսանողների հանձնարարականների կատարման աստիճանը: Մինչև այժմ, ուսանողների առաջադիմության ամփոփումն իրականացվում է միջին որակական գնահատականով, երբ բոլոր առարկաններից ձեռք բերված գնահատականները հաշվարկվում են կշռված միջինով՝ ակադեմիական կրեդիտներով: Առաջարկվող գնահատման համակարգը կիրառելի է դառնալու արդեն յուրաքանչյուր առարկայի համար, կիրառելով հետևյալ քայլաշարը:

Քայլ առաջին. ուսումնական պլանից ներկայացվում է դասավանդվող առարկան՝ իր համապատասխան կրեդիտով:

Քայլ երկրորդ. կատարվում է կրեդիտների բաշխում՝ ըստ դասավանդման թեմաների, որը փոխկապակցվում է մասնագիտական կրթական ծրագրով (ՄԿԾ) նախատեսված վերջնարդյունքների հետ:

Քայլ երրորդ. յուրաքանչյուր թեմային կցվում են ուսումնառության հանձնարարականների բաղադրիչներ՝ իրենց հստակ բնութագրումներով, որոնց տրվում են առավելագույն նիշով գնահատման համապատասխան բալեր:

Քայլ չորրորդ. փաստացի գնահատվում են ուսանողի կողմից ցուցաբերած ուսումնառության բաղադրիչները, իրենց կցված համապատասխան բալերով:

Քայլ հինգերորդ. առարկայի վերջնական գնահատականը ձևավորվում է կուտակային մոտեցմամբ, գումարային ներկայացնելով ուսումնառության բոլոր բաղադրիչների բալերը՝ 0-100 սանդղակի շրջանակում:

Այսպես, բակալավրիատի «Կառավարում» մասնագիտական կրթական ծրագրում (ՄԿԾ) բուիը սահմանել է 6 վերջնարդյունք (ՈԻԱ).

Հաղորդակցման ՈւԱ1	Նպատակադրման ՈւԱ2	Կազմակերպչական ՈւԱ3	Վերահրման ՈւԱ4	որոշումների կազմման ՈւԱ5	առաջնորդման ՈւԱ6
-------------------	-------------------	---------------------	----------------	--------------------------	------------------

ՄԿԾ շրջանակներում դասավանդվում է «Մակրոտնտեսական կարգավորում և կանխատեսում առարկան», որին՝ համաձայն ուսումնական պլանի ամրագրված է 4 ակադեմիական կրեդիտ, ուսումնառության ժամային ծանրաբեռնվածության հետևյալ բաղադրիչներով.

	Ընդամենը ժամեր	Կրեդիտ	Դասախոսություն	Գործնական	Լսարանային	Ինքնուրույն
Մակրոտնտ. կառավարում և կանխատեսում	120	4	38	30	68	52

Որպեսզի ապահովվի գնահատման չափայնություն, համաձայն առաջարկվող մեթոդաբանության, ակադեմիական կրեդիտները բաշխվում են առարկայի դասավանդվող թեմաների միջև, այնպես, որ դրանք փոխկապակցվեն ուսումնառության վերջնարդյունքների հետ (աղ. 1): Ցանկալի է առարկայական ծրագրում թեմաները ներկայացնել խոշորացված ձեվաչափով, որպեսզի կրեդիտային բաշխումը լինի դյուրին: Օրինակ,

Թեմա 1 Մակրոտնտեսության կարգավորման և կանխատեսումների անհրաժեշտությունը (0,5 ակադեմիական կրեդիտ)

Թեմա 2 Մակրոտնտեսական ցուցանիշների գնահատումներ (1 ակադեմիական կրեդիտ)

Թեմա 3 Մակրոտնտեսական հավասարակշռության կարգավորումներ (1,5 ակադեմիական կրեդիտ)

Թեմա 4 Մակրոտնտեսական կանխատեսումներ (1 ակադեմիական կրեդիտ):

**Աղյուսակ 1. Ուսումնառության վերջնարդյունքներով գնահատման
չափայնություն**

Թեմաներ և առաջադրանքներ	Կրեդիտների բաշխումը ըստ ՄԿԾ վերջարդյունքների					
	հաղորդակցման ՄԿ1	նպատակադրման ՈւԱ2	Կազմակերպչ. ՈւԱ3	Վերահսկման ՈւԱ4	որոշողում. կայացման ՈւԱ5	Առաջնորդման ՈւԱ6
Թեմա 1			0.5 կրեդիտ (a)4 միավ. (d) 3 միավ. (l) 3 միավ.			
Թեմա 2				0.5 կրեդիտ (a)3 միավ. (c)5 միավ. (i)3 միավ. (k)4 միավ.		0.5 կրեդիտ (g)8 միավ. (f)5 միավ. (a)3 միավ. (b)9 միավ.
Թեմա 3		1.5 կրեդիտ (b)3 միավ. (c)3 միավ. (h)3 միավ. (k)15 միավ.				
Թեմա 4	1.0 կրեդիտ a. (a)3 միավ. j. (j)13 միավ. h. (h)10 միավ.					
Σ4 կրեդիտ						
Ընդամենը՝ գնահատում	26 միավոր	24 միավոր	10 միավոր	15 միավոր	X	25 միավոր
Σ100 բալլ						

Դրան զուգահեռ, յուրաքանչյուր ակադեմիական կրեդիտին տրվում են ուսումնառության հանձնարարականների գնահատականներ, այնպես, որ դրանց հանրագումարը կազմի 100 բալլ: Ընդ որում, գնահատվող հանձնարարականները ունեն իրենց նկարագրերը և չափայնության մոտեցումները (աղ.2, 3): Այսպես, ելնելով կոնկրետ առարկայի դասավանդման առանձնահատկությունից, իրավիճակային վերլուծությունը (հանձն.գ) կարող է գնահատման տարբեր բալային չափայնություն ունենալ, և այդ իսկ պատճառով, գնահատումների ստանդարտ մոտեցում չկիրառել: Սակայն, այս դեպքում, կիրառվում են գնահատման ստանդարտ ուղղություններ. իրավիճակային վերլուծությունը տրված են աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ 2. Ուսումնառության բաղադրիչների բնութագրումը

Նշանակում	Ուսումնառության հանձնարարականների բաղադրիչներ
a.	Ուսանողը յուրացրել է տեսական նյութը
b.	Ուսանողը կատարել է առցանց արտալս. էլեկտրոնային վարժանք
c.	Ուսանողը լուծել է ստուգողական թեստը
d.	Ուսանողը կատարել է ստուգող. թեստի ինքնավերլուծություն
e.	Ուսանողը լսարանում ցուցադրել է թեմատիկ սահիկահանդեսը
f.	Ուսանողը կատարել է առաջարկներ՝ խմբային աշխ.երի ժամանակ
g.	Վերլուծել է հանձնարար. իրավիճ. խնդրի վերլուծությունը (case study)
h.	Հանձնարարված գիտ. հոդվածով ներկայացրել է եզրահանգումներ
i.	Ուսանողը ներկայացրել է հանձնարված ռեֆերատը
j.	Ուսանողը կատարել է էմպիրիկ հետազոտություն
k.	Ուսանողը ներկայացրել է վերլուծական հաշվարկներ
l.	Ուսանողը լուծել է գործնական առաջադրանքների խնդիրներ

Աղյուսակ 3. Իրավիճակային վերլուծության գնահատման նկարագիրը

Գնահատման ուղղությունը	Մեկնաբանումը	գնահ. բալր ¹
Նպատակա-դրման ընկալում	Ինչպե՞ս է ուսանողը ընկալել հանձնարարված իրավիճակի վերլուծության նպատակը	2
	Ինչպե՞ս է ուսանողը շարադրել իրավիճակի վերլուծության խնդիրները	1
Ներկայացման ձևաչափ	Որքանո՞վ է ուսանողը տիրապետում հմտություններին	4
	Ներկայացման ի՞նչ առաջադեմ տեխնոլոգիաներ է կիրառվել ուսանողի կողմից	3
Վերլուծական ընթացակարգի կառուցում	Ինչպե՞ս է ուսանողը կառուցել իրավիճակի վերլուծության շարժրնթացը	2
	Որքանո՞վ է հիմնավորված իրավիճակային վերլուծության հաշվարկային մասը	1
	Կատարվե՞լ են համեմատ.եր նման իրավիճակի հետ	2
Վերլուծության արդյունքների ներկայացում	Որքանո՞վ են վերլուծության արդյունքները տրամաբանված և շախկապված:	2
	Որքանո՞վ են արդյունքները համապատասխանում վերլուծության նպատակադրումներին	3
	Արդյունքներում առկա է արդյո՞ք հետազոտ. բաղադրիչ	1
	Վերլուծական արդյունքներում արդյո՞ք ընդգծված են ստեղծարար կարողությունների դրսևորումներ	3
Այլ ուղղություններ	Կապված առարկայի առանձնահատկությունից, կարող է գնահատման ուղղությունների շրջանակը լրամշակվել	1

¹ Գնահատման առավել. բալրերը փոխվում են առարկայի առանձնահատկությունից:

Եզրակացություն: Առաջարկվող գնահատման համակարգը ընդ-գրկում է ուսանողի ակադեմիական ողջ ծանրաբեռնվածությունը (լսա-րանային ժամեր, ինքնուրույն աշխատանք), քանի որ հիմնվում է ակադե-միական կրեդիտների վրա: Զուգահեռաբար, մեր կողմից առաջարկվող գնահատման համակարգը կառուցվում է մասնագիտական կրթական ծրագրով նախատեսված վերջնարդյունքներով, որով չափվում են ուսանողի կողմից ձեռք բերված մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների ձեռքբերումները: Ակադեմիական կրեդիտների և ուսումնառության վերջնարդյունքների համակցված գնահատման պարագայում հնարավորություն է ստեղծվում առավել իրատեսորեն չափելու ուսանողի մասնագիտական կարողությունների փաստացի ձեռքբերումները:

Գրականություն

Ճուղուրյան Ա, Ունակությունների հենքով համալսարանական կրթության ապագան, //Այլընտրանք գիտական հանդես, #2 2020 էջ 150

Все о системе академического рейтинга студентов, <https://odin.mgimo.ru/upload/memo-student.pdf>

Ю. Вершагин, В. Ерунов, Рейтинговая система оценки знаний студентов, деятельности преподавателей и подразделений вуза, //http://window.edu.ru/resource/089/19089/files/metod202.pdf

Բարձրագույն և հետբուհական կրթության մասին ՀՀ օրենքը, հոդ. 16-18

Նոննա ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ուսումնառության արդյունքների գնահատման հիմնախնդիրները համալսարաններում

Բանալի բառեր. մասնագիտական կրթական ծրագրեր, ուսումնա-ռության ծանրաբեռնվածություն, կարողությունների չափումներ

Համալսարանները կիրառում են ուսանողների գնահատման տարբեր մոտեցումներ, որոնց բազմազանությունը ոչ միշտ է համարվում հիմնավոր: Քանի որ ուսումնառության արդյունքների գնահատումն իր կարգավորումը չի ստանում պետական լիազորված մարմինների կողմից, բուհերն իրենց ներքին կանոնակարգերով յուրովի են կիրառում գնահատումներ: Հոդվածում առաջարկվում է ուսումնառության արդյունքների գնահատման մեթոդաբանություն, հիմնված ակադեմիական կրեդիտների և ուսումնառության վերջնարդյունքների համակցման վրա, որի շնորհիվ հընարավորություն է ստեղծվում իրատեսորեն չափելու համալսարաններում մասնագիտական կարողությունների փաստացի ձեռքբերումները:

Nonna KHACHATRYAN

Problems of evaluation of learning outcomes in universities

Key words. Vocational education programs, study load, assignment assessments, capacity measurements

Universities use different approaches to student assessment, the diversity of which is not always considered reasonable. As state authorized bodies do not regulate the evaluation of learning outcomes, universities apply their own evaluations in their own internal regulations. The article proposes a methodology for evaluating learning outcomes, based on a combination of academic credits and learning outcomes, which allows for a more realistic measure of actual student achievement in universities.

Нонна ХАЧАТРЯН

Основные проблемы оценки результатов обучения в вузах

Ключевые слова: программы профессионального образования, учебная нагрузка, оценка заданий, измерение способностей

Университеты используют разные подходы к оценке студентов, что не всегда считается разумным. Поскольку оценка результатов обучения не регулируется уполномоченными государственными органами, университеты применяют собственные методы оценки в соответствии со своими внутренними регламентами. В статье предлагается методика оценки результатов обучения, основанная на сочетании академических кредитов и результатов обучения, которая позволяет более реалистично измерить фактическую успеваемость студентов в университетах.